

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 8/2022-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou Mgr. Vandou Durbákovou, Krivá 23, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 12 Co 54/2013 zo 4. februára 2014 a postupu predchádzajúcemu jeho vydaniu a rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Cdo 91/2019 z 29. júna 2021 a postupu predchádzajúcemu jeho vydaniu takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. septembra 2021 domáhajú vyslovenia porušenia čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru a čl. 14 v spojení s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru a práva na rovnosť podľa čl. 5 písm. f) Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ďalej len „dohovor o odstránení rasovej diskriminácie“) a práva na účinnú ochranu podľa čl. 6 dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie napadnutým rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia a napadnutým rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej

republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia, ako aj postupom predchádzajúcim vydaniu napadnutých rozhodnutí. Sťažovatelia navrhujú zrušiť napadnuté rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu a vrátiť vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a zároveň požadujú priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume po 6 000 eur každému, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovatelia vystupovali pôvodne spoločne s [REDAKOVANÉ] (žalobca 5) v konaní vedenom Okresným súdom Vranov nad Topľou (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 4 C 70/2006 v procesnom postavení žalobcov, ktorí proti žalovanej [REDAKOVANÉ] podali podľa § 9 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov antidiskriminačnú žalobu, ktorou sa domáhali ochrany pred diskrimináciou, ktorej boli podľa ich tvrdenia ako príslušníci rómskej etnickej menšiny vystavení 23. novembra 2005, a to v pohostinstve v obci [REDAKOVANÉ] odmietnutím obslúženia. Navrhovali písomné ospravedlnenie zo strany žalovanej osobitnými listami vrátane listu zverejneného formou platenej inzercie prostredníctvom Rómskej tlačovej agentúry. Uplatnili si zároveň náhradu za vzniknutú nemajetkovú ujmu.

3. Žalobe sťažovateľov okresný súd rozsudkom č. k. 4 C 70/2006 z 22. novembra 2007 (ďalej len „rozsudok z 22. novembra 2007“) čiastočne vyhovel, keď konštatoval, že konaním žalovanej vo vzťahu k sťažovateľom došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania a odmietnutím obslúžiť ich boli sťažovatelia vystavení priamej diskriminácii na základe ich etnického pôvodu. Okresný súd uložil žalovanej povinnosť zverejniť písomné ospravedlnenie a zaplatiť každému zo sťažovateľov náhradu nemajetkovej ujmy v sume po 5 000 Sk. Podľa okresného súdu žalovaná nepreukázala, že by k odmietnutiu obslúženia sťažovateľov došlo preto, lebo boli pod vplyvom alkoholu. V prevyšujúcej časti bola žaloba zamietnutá.

4. Na odvolanie bol uznesením krajského súdu č. k. 12 Co 20/2008-194 z 28. októbra 2008 rozsudok okresného súdu z 22. novembra 2007 zrušený a vec vrátená súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Okresný súd po doplnení dokazovania rozsudkom č. k. 4 C 70/2006-214 z 20. marca 2009 (ďalej len „rozsudok z 20. marca 2009“) žalobe čiastočne vyhovel. Zároveň uložil žalovanej povinnosť zverejniť prostredníctvom Rómskej tlačovej agentúry písomné ospravedlnenie v znení podľa petitu žaloby a zaplatiť každému zo sťažovateľov náhradu nemajetkovej ujmy v sume po 165,97 eur. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

6. Na odvolanie žalovanej bol rozsudok okresného súdu z 20. marca 2009 v napadnutej časti rozsudkom krajského súdu č. k. 12 Co 36/2009 z 29. septembra 2009 (ďalej len „rozsudok z 29. septembra 2009“) zmenený tak, že žaloba bola zamietnutá.

7. Najvyšší súd uznesením č. k. 5 Cdo 10/2011 z 3. októbra 2011 rozsudok krajského súdu z 29. septembra 2009 zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

8. Krajský súd následne rozsudkom č. k. 12 Co 72/2011-322 z 22. novembra 2011 (ďalej len „rozsudok z 22. novembra 2011“) rozsudok okresného súdu z 20. marca 2009 v napadnutej časti zmenil tak, že žalobu sťažovateľov zamietol.

9. Najvyšší súd uznesením č. k. 5 Cdo 218/2012 zo 7. marca 2013 zrušil rozsudok krajského súdu z 22. novembra 2011 a vec krajskému súdu vrátil na ďalšie konanie.

10. Krajský súd následne napadnutým rozsudkom rozsudok súdu prvej inštancie vo vzťahu k žalobcovi 5 zrušil a konanie v tejto časti zastavil (výrok 1) a v napadnutej časti vo vzťahu k sťažovateľom zmenil tak, že žalobu zamietol (výrok 2). Zároveň žalovanej náhradu trov konania nepriznal (výrok 3).

11. V napadnutom rozsudku krajský súd vychádzal zo záznamu vypočutia svedkov pred súdom prvej inštancie, ako aj z obsahu pripojeného spisu Policajného zboru, kde sa nachádzali výpovede z rokov 2006 a 2007, podľa ktorých bolo odmietnuté obslúžiť žalobcov 2 až 5 nie z dôvodu ich pôvodu, ale z dôvodu, že javili známky, že sú pod vplyvom alkoholu. Ďalej zdôraznil, že nebolo preukázané, že žalovaná porušila zásadu rovnakého zaobchádzania so sťažovateľmi z dôvodu ich etnického pôvodu, keďže podľa výpovede svedkov prítomných v pohostinstve v inkriminovaný deň bol žalobca 1 riadne obslúžený, pričom od neho bola riadne prevzatá objednávka na malinovku a piva, pričom malinovka mu bola riadne naliata a až po tom, čo do pohostinstva vstúpili ďalší žalobcovia, došlo ku konfliktu, keď týmto trom žalobcom bolo odmietnuté naliatie pre domnienku, že sú pod vplyvom alkoholu, pričom takýmto hosťom zákon zakazuje podávať alebo predávať alkoholické nápoje vrátane piva. Ďalej zdôraznil, že nebolo preukázané, že žalovaná dala pokyn personálu Rómov v pohostinstve neobsluhovať. Z vyjadrenia podaného žalovanou do telefónu pre novinárku Rómskej tlačovej agentúry [REDAKOVANÉ] deň po incidente sa podľa krajského súdu nedá potvrdiť, žeby žalovaná takýto pokyn dala. Išlo o reakciu nervóznej žalovanej na predchádzajúce telefonické hovory odvolávajúce sa na článok novinárky [REDAKOVANÉ] na serveri agentúry. Za rozhodujúce považoval krajský súd to, že nebolo preukázané, žeby hosťom v pohostinstve, pokiaľ boli Rómovia, bolo odmietnuté poskytnúť služby, a to v čase pred incidentom, ako aj po ňom.

12. Dovolanie podané sťažovateľmi podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) z dôvodov odňatia možnosti konať pred súdom, existencie inej vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a nesprávneho právneho posúdenia veci smerujúce proti napadnutému rozsudku krajského súdu najvyšší súd napadnutým rozsudkom zamietol ako nedôvodné. V dovolaní sťažovateľa argumentovali predovšetkým nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu pre nedostatok odôvodnenia, keďže odvolací súd sa jednoznačne priklonil k výpovediam žalovanej. Ďalej namietali, že hodnotenie dôkazov je postihnuté tzv. inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, ako aj nesprávne právne posúdenie veci.

13. V napadnutom rozsudku najvyšší súd k námietke nepresvedčivosti dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu uviedol, že túto nepovažuje za dôvodnú. V konkrétnostiach zdôraznil, že odvolací súd dostatočne vysvetlil, z akých dôvodov bolo potrebné rozsudok súdu prvej inštancie zmeniť, keď doplnil dokazovanie výsluchmi účastníkov konania a svedkov, ktorí sa v inkriminovanom čase nachádzali v pohostinstve, pričom zároveň vysvetlil, z akých dôvodov nepovažoval spôsob, akým posúdil súd prvej inštancie jednotlivé dôkazné prostriedky, za správny a dostatočný. Jednotlivé vykonané dôkazy rozobral a nanovo vyhodnotil. Za preukázané považoval tvrdenie, že dôvodom, pre ktorý neboli sťažovatelia obslúžení, nebol ich etnický pôvod, ale skutočnosť, že personálu pohostinstva sa zdali byť pod vplyvom alkoholu.

14. K námietke existencie inej vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci [§ 241 ods. 2 písm. b) OSP] najvyšší súd uviedol, že táto sa v zmysle konštantnej judikatúry dovolacieho súdu považuje za tzv. relatívny dovolací dôvod, pričom vo všeobecnosti vymedzil jeho rámec tak, že konanie trpí vadou vtedy, ak bolo porušené niektoré z ustanovení o konaní na súde mimo vád podľa § 237 OSP. Ďalej zdôraznil, že nesprávnosť hodnotenia dôkazov (namietané sťažovateľmi) možno usudzovať len zo spôsobu hodnotenia vykonaného daným súdom. Pokiaľ všeobecnému súdu nemožno vyčítať žiadne pochybenia (výsledok hodnotenia dôkazov nezodpovedá pravidlám logického myslenia, všeobecný súd vzal do úvahy skutočnosti, ktoré z dokazovania nevyplývali, alebo opomenul rozhodné skutočnosti, ktoré vyšli v konaní najavo), potom neprichádza do úvahy polemizovať so skutkovými závermi. Podľa najvyššieho súdu o takýto prípad v konkrétnych okolnostiach veci išlo, keďže odvolací súd zopakoval dokazovanie rozsiahlym spôsobom, pričom hodnotenie dôkazov zo strany odvolacieho súdu zodpovedá pravidlám logického myslenia, pričom závery odvolacieho súdu majú základ vo vykonanom dokazovaní a krajský súd sa vysporiadal so všetkými podstatnými okolnosťami, ktoré vyplývali z dokazovania. Na podklade uvedeného najvyšší súd uzavrel, že konanie odvolacieho súdu nie je postihnuté tzv. inou vadou, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

15. K námietke nesprávneho právneho posúdenia veci v súvislosti s tzv. obráteným dôkazným bremenom najvyšší súd v podstatnom zdôraznil, že postupnosť prechodu dôkazného bremena zo žalobcov na žalovanú krajský súd aplikoval. Odvolací súd pritom vykonal rozsiahle dokazovanie, na podklade ktorého dospel k záveru, že žalovaná preukázala, že k diskriminačnému konaniu tak, ako je uvedené v žalobe, nedošlo. Odvolací súd pritom prihliadal na výpovede svedkov, ktorí sa v inkriminovanom čase nachádzali v pohostinstve. Žalovaná preukázala svoje tvrdenia, že sa nedopúšťa diskriminačného správania voči Rómom aj tým, že takéto spôsoby voči zákazníkovi nezistila ani kontrola Slovenskej obchodnej inšpekcie, pričom aj z výpovede svedkov vyplynulo, že podobný incident nebol zaznamenaný. Výpoveďami svedkov bolo zároveň preukázané, že žalobca 1 si objednal nealkoholický nápoj, ktorý mu bol vydaný, pričom manžel žalovanej prestal s obsluhou až v momente, keď zbadal, ktorým osobám má servírovať alkoholický nápoj. Podľa odvolacieho súdu uvedené svedčilo o skutočnosti, že žalovaná pokyn na neobsluhovanie Rómov nevydala, pričom obsluhujúci personál považoval žalobcov 2 až 5 za osoby pod vplyvom alkoholu. Z výpovedí svedkov navyše vyplynulo, že v pohostinstve dochádza k situáciám, že osobu pod vplyvom alkoholu neobslúžia, resp. ju vyvedú z pohostinstva. Podľa dovolacieho súdu teda krajský súd vykonal dokazovanie aj tým smerom, či sa voči iným osobám v rovnakej situácii, ako boli žalobcovia (sťažovatelia), správal obsluhujúci personál rovnako. Pokiaľ teda obsluhujúci personál žalovanej odmietol poskytnúť žalobcom 2 až 5 alkoholické nápoje s odôvodnením, že javili známky podnapitosti, pričom uvedené bolo potvrdené svedeckými výpoveďami osôb, ktoré sa v inkriminovanom čase nachádzali v pohostinstve, existoval podľa dovolacieho súdu oprávnený záujem takto postupovať, a teda aj objektívny dôvod na odmietnutie obslúžiť žalobcov 2 až 5 podporený zákonným zákazom poskytovať alkoholické nápoje podnapitým zákazníkovi. Na podklade uvedených skutočností sa dovolací súd nestotožnil s tvrdením sťažovateľov o nedodržaní ustanovení o obrátenom dôkaznom bremene. V konkrétnostiach zdôraznil, že odvolací súd tvrdenia žalobcov konfrontoval so skutočnosťami zistenými z dokazovania, pričom sa stotožnil s verziou, že dôvodom odmietnutia obslúžiť žalobcov

nebola príslušnosť k rómskemu etniku, ale prítomnosť alkoholovej intoxikácie. Podľa najvyššieho súdu preto sťažovatelia namietali dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c) OSP neopodstatnene.

II.

Argumentácia sťažovateľov

16. Podstatou argumentácie sťažovateľov k namietanému porušeniu práv na súdnu ochranu, resp. na spravodlivé súdne konanie a na rovnosť účastníkov v konaní je tvrdenie, že vo veci konajúce súdy sa nezaoberali v dostatočnej miere ich námietkami a argumentmi, ktoré predniesli. Odvolací súd, ako aj dovolací súd nedostatočne vysvetlili, z akých dôvodov sa priklonili k dôkazom, ktoré boli predložené žalovanou, pričom dôkazy predložené sťažovateľmi nezohľadnili. Išlo predovšetkým o svedeckú výpoveď svedka ██████ – zamestnanca Úradu splnomocnenkyne vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, ktorý potvrdil, že prišiel do kontaktu so sťažovateľmi v čase po incidente, pričom uviedol, že nejavili známky nadmerného požitia alkoholu, písomné vyjadrenie svedka ██████ s ktorým prišli sťažovatelia bezprostredne do kontaktu pred incidentom v ██████, ktorý taktiež potvrdil, že na pracovnom stretnutí, na ktorom sa sťažovatelia zúčastnili, neboli podávané alkoholické nápoje, a svedeckú výpoveď novinárky ██████ ktorá potvrdila, že citovala vyjadrenia žalovanej, že sama dala pokyn neobsluhovať Rómov. V uvedenom smere sú napadnuté rozhodnutia odvolacieho súdu a dovolacieho súdu nepresvedčivé.

17. Arbitrárnosť napadnutých rozhodnutí je podľa sťažovateľov daná tým, že vo veci konajúce súdy sa ich argumentáciou zaoberajú len v obmedzenom rozsahu, pričom dôvody v rozhodnutiach obsiahnuté sú založené na stereotypoch voči príslušníkom rómskej menšiny a predsudkoch, keďže odvolací súd a dovolací súd sa jednoducho nekriticky priklonili k výpovediam žalovanej a ňou navrhnutých svedkov, ktorým dávali väčšiu váhu než dôkazom v prospech sťažovateľov.

18. Sťažovatelia zároveň atakujú celkovú dĺžku konania vo veci nimi podanej žaloby, ktorá presahuje obdobie 15 rokov, pričom zdôrazňujú, že konanie vo veci nimi podaného dovolania presiahlo obdobie 2 rokov. Namietajú v tomto smere porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

19. Namietané porušenie práva na súkromný život odôvodňujú diskriminačným zásahom na mieste dostupnom verejnosti. Sťažovateľom bol odmietnutý prístup k službám dostupným verejnosti, a to na diskriminačnom základe – na základe ich etnického pôvodu, pričom im bolo výslovne povedané obsluhujúcim personálom, že „*cigánov neobsluhujú.*“. Následne aj žalovaná ako majiteľka pohostinstva sa vyjadrila dehonestujúco na adresu rómskej menšiny pre médiá, pričom potvrdila, že dala pokyn neobsluhovať v jej pohostinstve Rómov. Následne výkon tohto práva neochránil štát a vo veci konajúce súdy v príslušnom konaní o žalobe sťažovateľov nezjednali nápravu. Všeobecné súdy svoj záver, že v prípade sťažovateľov nešlo o diskriminačné zaobchádzanie, ale o nedorozumenie, založili na výpovediach svedkov, ktorí údajný podnapitý stav sťažovateľov odvodzovali stereotypne od toho, že boli hluční a hovorili rómsky.

20. Porušenie práva na ochranu pred diskrimináciou sťažovateľa odôvodňujú existenciou inštitucionálneho rasizmu a predsudkov voči Rómom, ktoré mali vplyv na rozhodovanie o veci odvolacím súdom a dovolacím súdom, ktoré skutkové okolnosti prípadu zľahčovali. Poukazujú v tomto smere na to, že Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) už v minulosti takéto systematické zlyhania štátu vyhodnotil ako porušenie čl. 14 dohovoru.

21. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľa odôvodňujú charakterom zásahu do ich práv. V konaní vo veci samej sa pred všeobecnými súdmi domáhali ochrany pred diskriminačným konaním, ku ktorému došlo zo strany žalovanej, preto bolo namieste, aby im bola poskytnutá rýchla a účinná ochrana ich práv zo strany všeobecných súdov. Súdne konanie, ktoré iniciovali pred civilnými súdmi, však trvalo viac ako 15 rokov a bolo poznačené rasovými predsudkami a ich stereotypizáciou ako príslušníkov rómskej menšiny. Neposkytnutie ochrany pred diskrimináciou a porušenie ich práv v rámci súdneho procesu znamená ohrozenie viery sťažovateľov v riadne a účinné fungovanie systému súdnej ochrany.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

22. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v napadnutom konaní v období do 24. júna 2019 a postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní v období do 12. apríla 2019:

23. Uznesením č. k. I. ÚS 103/2019 z 27. marca 2019 (právoplatným 12. apríla 2019, pozn.) ústavný súd časť ústavnej sťažnosti sťažovateľov smerujúcu proti postupu najvyššieho súdu v napadnutom konaní pre namietané porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy odmietol ako zjavne neopodstatnenú z dôvodu, že počas obdobia 19 dní, keď mal spis najvyšší súd vo svojej dispozičnej sfére, sa nemohol dopustiť zbytočných prietáhov.

24. Nálezom č. k. I. ÚS 103/2019 z 11. júna 2019 (právoplatným 24. júna 2019, pozn.) ústavný súd vo veci ústavnej sťažnosti sťažovateľov vyslovil *inter alia* porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v napadnutom konaní a sťažovateľom priznal finančné zadosťučinenie v sume každému po 1 000 eur.

25. Podľa § 55 písm. a) zákona o ústavnom súde návrh nie je prípustný, ak sa týka veci, o ktorej ústavný súd už rozhodol (prekážka *res iudicata*), okrem prípadov, v ktorých sa rozhodovalo len o podmienkach konania, ak v ďalšom návrhu už podmienky konania boli splnené.

26. Z už uvedených skutočností vyplýva, že ústavný súd už rozhodoval o porušení základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v napadnutom konaní vedenom krajským súdom, ako aj v napadnutom konaní vedenom najvyšším súdom. Relevantnú časť ústavnej sťažnosti ako zjavne sa týkajúcu veci, o ktorej už bolo rozhodnuté, ústavný súd odmietol ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 55 písm. a) zákona o ústavnom súde (obdobne IV. ÚS 443/2018).

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom najvyššieho súdu v napadnutom konaní v období po 12. apríli 2019:

27. Z § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. Podľa ustálenej judikatúry o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ako aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (m. m. IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

28. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu sa ochrana základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie uvedeného práva označeným orgánom verejnej moci ešte mohlo trvať.

29. Už uvedené znamená, že ústavný súd pri skúmaní porušenia označených práv zohľadňuje aj to, či u sťažovateľa objektívne ide o odstránenie stavu právnej neistoty v jeho veci, pretože len v takom prípade možno uvažovať o ich porušení (IV. ÚS 226/04, IV. ÚS 202/2010). Ak v čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už nedochádza k porušovaniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, a to bez ohľadu na to, z akých dôvodov skončilo toto porušovanie (II. ÚS 139/02, IV. ÚS 103/07, III. ÚS 424/2018).

30. Dovolacie konanie bolo právoplatne skončené 26. júla 2021, keď napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nadobudol právoplatnosť, pričom ústavná sťažnosť bola na ústavnom súde podaná až 24. septembra 2021, teda v čase, keď k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy už nemohlo dochádzať, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde v súlade so svojou stabilnou judikatúrou odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu práv na súdnu ochranu, resp. na spravodlivé súdne konanie a na rovnosť účastníkov v konaní zaručených ústavou a dohovorom, ako aj práv na súkromný život podľa ústavy a dohovoru, zákazu diskriminácie podľa dohovoru a práva na rovnosť pred zákonom podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie a práva na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie a čl. 12 ods. 2 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu:

31. V prípadoch, ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže (mohol) domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07, I. ÚS 1/2017).

32. Ústavný súd konštatuje, že proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorým tento zmenil rozsudok súdu prvej inštancie (bod 10 tohto uznesenia), bolo podľa vo veci relevantného právneho stavu účinného do 30. júna 2016 (ustanovení Občianskeho súdneho poriadku) procesne prípustné dovolanie v plnom rozsahu, keďže v konkrétnych okolnostiach veci išlo o zmeňujúci rozsudok krajského súdu (§ 238 ods. 1 OSP). Zo skutočností uvedených v časti I tohto uznesenia pritom vyplýva, že sťažovatelia túto možnosť aj využili a dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu (z dôvodu zmätočnosti, z dôvodu existencie vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie, ako aj z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia) podali, pričom najvyšší súd v rámci dovolacieho konania dovolacie námietky aj vecne preskúmal. Námietky sťažovateľov (prekrývajúce sa s tými, ktoré sú vznesené v ústavnej sťažnosti proti napadnutému rozsudku krajského súdu a postupu predchádzajúcemu jeho vydaniu) vecne preskúmal najvyšší súd ako dovolací súd v rámci napadnutého konania. Z uvedeného dôvodu ústavný súd uplatnil princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy a ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému rozsudku krajského súdu a postupu predchádzajúcemu jeho vydaniu v súlade s § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

III.4. K namietanému porušeniu práv na súdnu ochranu, resp. na spravodlivé súdne konanie a na rovnosť účastníkov v konaní zaručených ústavou a dohovorom, ako aj práv na súkromný život podľa ústavy a dohovoru, zákazu diskriminácie podľa dohovoru a práva na rovnosť pred zákonom podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie a práva na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie a čl. 12 ods. 2 ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu:

III.4.1. K namietanému porušeniu práv na súdnu ochranu, resp. na spravodlivé súdne konanie a na rovnosť účastníkov v konaní zaručených ústavou a dohovorom napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu:

33. V úvode tejto časti rozhodnutia ústavný súd v súvislosti s východiskami rozhodovania vo veci ústavnej sťažnosti zdôrazňuje, že ústavná ochrana základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy je rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity vyplývajúcim z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sú všeobecné súdy primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov,

ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Ústavný súd preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, m. m. I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015).

34. Ústavný súd ďalej považuje za žiaduce v rámci formulovania všeobecných východísk, ktoré tvoria ústavnoprávny základ jeho rozhodovania o časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov, rešpektujúc judikatúru EŠLP, zvýrazniť, že jedným z kľúčových princípov spravodlivého súdneho konania, ako ich garantuje čl. 6 ods. 1 dohovoru, je aj právo na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Jeho obsahom je právo strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). Potreba náležité odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

35. Z judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom účastníka konania (či strany sporu), je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (m. m. IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

36. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“ (podobne napr. III. ÚS 402/08). Ústavný súd formuloval požiadavku rovnosti zbraní okrem iného v tom zmysle, že žiadne ustanovenie procesného kódexu nemožno vykladať a uplatňovať v konaní pred súdom tak, aby niektorý z účastníkov bol zvýhodnený na úkor druhého účastníka pri uplatňovaní práv alebo aby mal priaznivejšie postavenie pri prejednávaní a rozhodovaní veci (I. ÚS 59/00, III. ÚS 454/2011).

37. V zmysle už prezentovaných záverov sa ústavný súd pri posúdení namietaného porušenia práv zaručených ústavou a dohovorom napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu sústredil a zameral na posúdenie otázky, či sa najvyšší súd s právne relevantnou argumentáciou sťažovateľov, ktorú uplatňovali v podanom dovolaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, vysporiadal adekvátne a preskúmateľne a či má súdom zvolená interpretácia aplikovaných právnych noriem ústavnoprávne akceptovateľný charakter.

38. Sťažovatelia atakujú rozhodnutie dovolacieho súdu pre jeho nepreskúmateľnosť. V konkrétnostiach poukazujú na to, že v ich veci konajúce súdy sa nimi prezentovanými námietkami a argumentmi nezaoberali v dostatočnej miere. Namietajú rovnako aj nedostatočnosť vysporiadania sa s dôkazmi predloženými sťažovateľmi vo vzťahu k tým, ktoré boli predložené žalovanou. Námietka sťažovateľov nie je podľa názoru ústavného súdu dôvodná.

39. Nosná argumentácia sťažovateľov je vo svojej podstate zameraná na nedostatočnosť odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu, ktorú sťažovatelia namietali rovnako v dovolaní (bod 12 tohto uznesenia). Prihliadajúc na dôvody obsiahnuté v napadnutom rozsudku, sa podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd vysporiadal s argumentáciou o nedostatočnosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu ústavne akceptovateľným spôsobom.

40. V súlade s tzv. obráteným dôkazným bremenom aplikovaným v príslušnom konaní bola žalovaná povinná preukázať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania nedošlo, a to ako reakciu na predloženie skutočností zo strany žalobcov (sťažovateľov), z ktorých bolo možné usudzovať, že k diskriminácii v prístupe k službám došlo, a to na sťažovateľmi tvrdenom podklade ich príslušnosti k rómskemu etniku. Domnienku porušenia zásady rovnakého zaobchádzania pritom žalovaná vyvrátila, keďže preukázala, že jej konanie spočívajúce v neobslúžení sťažovateľov (žalobcov 2 až 5) sledovalo oprávnený záujem ochrany pred zneužívaním alkoholu, bolo objektívne odôvodnené, primerané a nevyhnutné na dosiahnutie uvedeného oprávneného záujmu (body 13 a 15 tohto uznesenia).

41. Nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu sťažovatelia napádajú v konkrétnostiach v súvislosti so zisteným skutkovým stavom a s tým spojeným procesom hodnotenia dôkazov (k tomu pozri bod 16 tohto uznesenia). Vzhľadom na skutočnosť, že objasňovanie skutkového stavu odvolacím súdom bolo zo strany najvyššieho súdu preskúmané v rámci vznesenej dovolacej námietky, ústavný súd preskúmal udržateľnosť odôvodnenia relevantnej časti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho. Prihliadal pritom na postavenie najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, do ktorého právomoci nepatrí vlastné zisťovanie skutkových záverov prejednávanej veci, keďže najvyšší súd neplní v dovolacom konaní úlohu súdu skutkového.

42. Prihliadajúc na relevantné časti odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ústavný súd zastáva názor, že najvyšší súd sa v rámci dovolacieho konania zaoberal dostatočným spôsobom procesom objasňovania skutkového stavu veci v rámci antidiskriminačného konania, ako aj hodnotením dôkazov vo veci konajúcich súdov, a to v kontexte sťažovateľmi namietanej existencie inej vady majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (bod 14 tohto uznesenia). Najvyšším súdom zvolené premisy pri posúdení uvedeného dovolacieho dôvodu, ako aj závery z nich vyplývajúce považuje ústavný súd za zodpovedajúce zákonnému a ústavnému rámcu upravujúcemu dovolacie konanie. Najvyšší súd správne poukázal na skutočnosť, že neexistencia pochybenia zo strany odvolacieho súdu v procese zisťovania skutkového stavu (hodnotenie dôkazov zodpovedalo pravidlám logického myslenia a závery odvolacieho súdu mali základ vo vykonanom dokazovaní, pričom odvolací súd sa vysporiadal so všetkými podstatnými okolnosťami súvisiacimi s incidentom) bráni so skutkovými závermi polemizovať, prípadne ich spochybňovať.

43. Skutočnosti, ktoré sťažovatelia uvádzajú v ústavnej sťažnosti, preto neindikujú nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia dovolacieho súdu a neumožňujú prijať záver, že v postupe najvyššieho súdu a ním vydanom rozhodnutí došlo k takým pochybeniam, ktoré by mali ústavnoprávny rozmer, teda ktoré by vytvárali priestor pre možnosť vyslovenia porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, prípadne práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

44. Na podklade dosiaľ uvedeného a preskúmaním napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd v danom prípade postupoval v medziach svojej právomoci, dovolanie sťažovateľov riadne preskúmal, dospel pritom preskúmaním jednotlivých dovolacích námietok k ústavne udržateľnému záveru o ich neopodstatnenosti. Najvyšší súd v dôvodoch napadnutého rozsudku odpovedá na východiskové námietky uplatnené v dovolaní sťažovateľmi ústavne akceptovateľným spôsobom, pričom jeho odôvodnenie obsiahnuté v napadnutom rozsudku nemožno považovať za svojvoľné ani za zjavne neodôvodnené a nevyplýva z neho ani taká aplikácia príslušných procesnoprávnych a hmotnoprávnych noriem, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Vysporiadaním sa s jednotlivými dovolacími námietkami sťažovateľov nedošlo ani k postupu, ktorý by bolo možné kvalifikovať ako porušujúci princíp rovnosti sťažovateľov ako žalobcov v predmetnom spore, resp. nedošlo k postupu, ktorý by zvýhodňoval žalovanú na úkor sťažovateľov ako žalobcov.

45. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nepostačuje na prijatie záveru o porušení práva na súdnu ochranu a na spravodlivý súdny proces. Stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (m. m. II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97) vychádza z názoru, že nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom strán v spore vrátane ich dôvodov a námietok (m. m. II. ÚS 465/2017).

46. Keďže z ústavnoprávneho hľadiska niet žiadneho dôvodu, aby sa spochybňovali závery napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ústavný súd, prihliadajúc na čiastkové závery, hodnotí námietky sťažovateľov o porušení čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom vydaniu tohto rozhodnutia predchádzajúcim ako zjavne neopodstatnené, čo je dôvodom na odmietnutie relevantnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.4.2. K namietanému porušeniu práv na súkromný život podľa ústavy a dohovoru a zákazu diskriminácie podľa dohovoru a práva na rovnosť pred zákonom podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie a práva na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie podľa dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu:

47. Zohľadňujúc argumentáciu sťažovateľov, títo namietajú porušenie práv na súkromný život, na rovnosť pred zákonom (resp. porušenie zákazu diskriminácie) a na účinnú ochranu pred všetkými činmi rasovej diskriminácie ako dôsledok neudržateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a postupu predchádzajúceho jeho vydaniu z pohľadu záruk na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie (k tomu pozri argumentáciu obsiahnutú v bode 19 tohto uznesenia). Vzhľadom na absenciu vyslovenia porušenia práv na súdnu ochranu, resp. na spravodlivé súdne konanie ako spôsobilého predpokladu spochybňovania vecného posúdenia žaloby namietajúcej diskrimináciu v prístupe k službám všeobecnými súdmi neprichádza do úvahy ani vyslovenie

porušenia citovaných práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom o odstránení rasovej diskriminácie.

48. Ústavný súd preto relevantnú časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

III.4.3. K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 2 ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu:

49. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre priznáva sťažovateľmi označenému článku ústavy charakter všeobecného ústavného princípu, resp. generálneho interpretačného princípu (čl. 152 ods. 4 ústavy), ktoré sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy (m. m. napr. IV. ÚS 119/07, IV. ÚS 383/08, IV. ÚS 70/2011, III. ÚS 66/2012), ktoré síce nepriznávajú fyzickým osobám a právnickým osobám konkrétne základné práva alebo slobody, ale sú v zásade vždy implicitnou súčasťou akejkoľvek rozhodovacej činnosti ústavného súdu, a teda aj rozhodovania o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Za týchto okolností prichádza v konaní o ústavných sťažnostiach do úvahy vyslovenie porušenia tých ustanovení ústavy, ktoré majú charakter ústavného princípu, len v spojení s vyslovením porušenia konkrétneho základného práva, ku ktorému však v danom prípade nedošlo.

50. Vzhľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia čl. 12 ods. 2 ústavy odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti pre absenciu príčinnej súvislosti medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu a označeným ustanovením ústavy.

51. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými v ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. januára 2022

Ladislav Dudíťš
predseda senátu